

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Habsburkové

(1526 – 1627/8)

Tato prezentace byla vypracována v rámci projektu Inovace výuky společenských věd.
Registrační číslo: CZ.1.07/1.1.04/03.0045

Ferdinand I. Habsburský

(1526 – 1564)

Ferdinand I. Habsburský

Anna Jagellonská

Basilejská kompaktáta

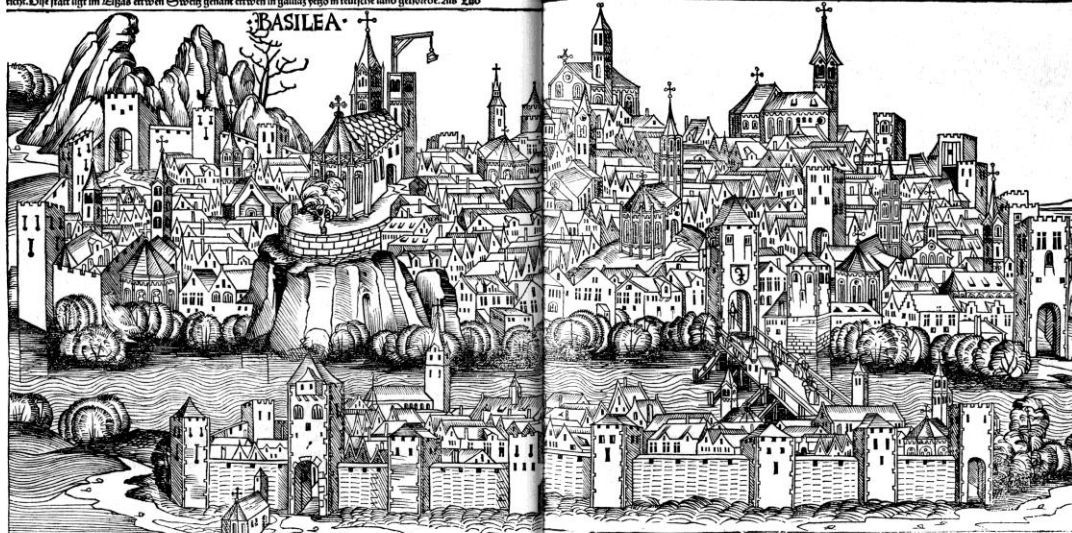
Das sechzt alter

Basile ist ein weyt und fast namhafte stadt schweytzlande an ein küniglichen ende erpnot. das ist so dr' ist laticinisch genant wurd so ist es nach art der fruchtschen geurtge Jouis ala küniglich gepöndem. **Q**uer aber die stadt hat ren namen von dem mangel der grundtze außtrefden der veldigen erpnot. und auß bebelnus des laticinischen namens die stadt. wiewol man in der gemaine sagt. das erweien ein Zastiget alda verborgen gelegen sey von damen her die stadt in namen entstanden und bilden sey. **D**er Rhodn stofft stadt rinten durch die stadt. Dasch ist baedere ein pungg vö einen teyl zu dem andern. Daselb flusß des Rhodn empfangt in dem gepreg vund wurd durch mancherley anstöße swischen gehen schwauffen solen also enge zwengt das er anen erschuetlichen staus vö me gibt. **S**undentlich stesigt er bey Schafstauzen mit großer in geslängten oberwalgende. und vnder dem staten Zuffenberg wurd er mit selzen also eingebremgt das er vö ywandele vund gyltsche als ein weisß schymt erlöset. **D**on damen rymet er gewaltiglich schymt vber in weytem schland the gen Basile. dieselben stadt und pungg heimlich beschützende. das er flüß die gestadt hat nicht newt gennt. horet das errecht und fället er das mit vund und wasser. **D**aher küntris das die stadt merimal mit erpndem beschützigt worden ist. **D**ie stadt hat von dem Rhodn darauß man dieselben. vund vö damen in schiffen vil güttern flüßer große ungenpfer. **C**ant Basile die heilige unchfraw hat auch. als die by stouen sagen mit iren weggefferten von Elne auff dem Rhodn gen Basile außgeschiffet. vil wiewol der Rhodn den die dabey wonen zuzeten vil schaden zuffigt so gibt er men doch einen fruchtigen erpndem. **D**ie stadt ist in vngren zeten mit yndelstym mezen. fast löbden behausungen. großen dörfften vund fachen. mit weisß spialen und andern eine stadt northerigen bingen mit großen vund staus vund symen vund mit reisen steden geuert und besetzt vund hat zwoischen den pegen ein weyte feldung an getzeyd vund gütten wein fast fruchtig per. **Z**u der wurd in dieser löblichen vund alten stadt vil anfangung vund vberlebung der alter gepere ercheimen so sind doch dieselben auß parvelligten vund erpndem. auch auß alter also erufft das man nicht erseuen kan was gefallmus vnd zu wachen gepaucht dieselben gepere gemacht gewesen seyen. **Z**u der die stadt ist vund püchlich gewasser und nach dem erpndem weder erpnot. vund zu vngren zeten daselbst ein hohe schil außtref. **D**ie stadt ligt im Rhodn erweien **S**won genant erweien in gallas yeno in teilsche land geböde. **Z**is Lud

der werlt

Blat CCXLIII

wig der Drensch belghan die vö Basile stier mit alle Gallisch zitterschafft vberfide be geschid die schynng er er erpogenoffen. **A**uß woldenliche mail zu half. dason hernach weyer redlich beschid. **D**ie stadt hat yuu seyen. **I**n der größten seyen sind drey berg. auß dem einen ist die bischoflich firdi. der heiligen andrew ma se thumstigt mit half des fligen kaiser Demrichs des andern gepere. **Z**uff dem andern wone die geuelich drey herrn zu sant Zouhart. **Z**uff dem dritten leg sant Peters firdi. **D**as erß dörfften mit der edrey zu sam. alban ligtan die stadt die stadt. **I**n die seyen haben auch die parfüßer angufiner und püchiger brüde re dörfften. vund die creylichheit vil redlichen herrn re hewier. auch die dörfften stawe zu sant Zartent. zu sant Clari. vund zu sant Maria magdalenen re dörfften. **A**ber in der flamen seyen ist ein fast trefflichen carthoffler dörfften vund sant Theobos vund sant Zafalen firdi vund andere goßdörfften. **I**n die stadt ist auch mehr zweng begribenambis. **Z**u dem concili zu Basile dast erdum vund seile genant wurde sein tochter. die ein lange wutb vnd schid was zu der er angertagen. vund me zu se yusymal handentzen wien gulden zu herat zedden angepote. woi er me anen nachkomen sant Peters nemet vund Engenium vordiege. **E**ie außsaget sich freudich. dem er wolt mit sinem sacrament die sacrament der firden nicht bestelen vund keur sich zu sinem hochgüß vund spach. **D**ie andern pflegen re bischofliche wüdigkeit zuretfawffen so wolt dief amebus gen kaffuzen wei er nit. einen woldenliche flüde. **L**eonelus essens marggraf zu Ferrara der erffgippon auß Stella die edel angifaren vndelich ge poen hat nach Nicolao sinem vater zu Tlaylan geböden das marggrafthumb empfangen vund. **I**n in frid vund geredungten gereget. vund die stadt yezentam mit neuen mawren gegen dem flusß. **D**ab angefah angepote vund vil hoher gepere. vund ein dörfften sant Dominus odern auffgerde. vund dast sin begedemus erweil. **D**ie stadt was ein heilich geung. Hüg vund myl man. vund gütter schafften volgedet. vund bei Johanna francis gonsage von Tlanma rochter zu der er.

Volební slib Ferdinanda I. Hab.

- My, Ferdinand, z Božie milosti král český, infant v Hispánii, arcikníže rakouské, markrabě moravský, lucemburské a slezské kníže, a lužický markrabě etc. Oznamujeme tímto listem všem:
- **Že přiřkli jsme compactata mezi svatým concilium Basilejským a slavným královstvím Českým a markrabstvím Moravským zjednaná a učiněná, aby zase v svú pevnost vstúpila a přivedena byla a skutečně zachována.** A to máme zapsati podle všech zápisův předkův našich králův českých, a držeti a k místu přivésti; a jestližeby kto chtěl proti tomu býti a království Českému a markrabství Moravskému to rušiti, máme jich při tom hájiti a brániti proti každému a před otcem svatým papežem to jednati, aby Čechům a Moravanům to bylo vskutku potvrzeno.
- Item přiřkli jsme, aby takový arcibiskup byl dán a způsoben byl k kostelu Pražskému, kterýž by Čechy i Moravany při compactacích zachoval a držal duchovní i světské, ve všech věcech, což k sobě zavírají, i také podle zápisův a ujištění císaře Zigmunda slavné paměti i jiných králův českých, a krále Vladislava slavné paměti zápisův; a takový arcibiskup aby brzy zjednán byl, stvrzen a posvěcen.

- Item přiřkli jsme korunu Českú držeti, a zachovati, všecky pány, rytířstvo, města Pražská a jiná města i všecku obec též koruny, při právích, rádích, privilegiích, svobodách, vysazení a obdarování zemských, i všech slušných starých i jiných zvyklých dobrých obyčejích, zvláště slavných pamětí krále Ottagara, krále Jana, císaře Karla, krále Václava, císaře Zikmunda, krále Albrechta, krále Ladislava, krále Jiřího, krále Vladislava, všecky zápisy dané a vyšlé až do Jich Milostí smrti držeti bez odporu a zmatků všelijakého a vskutku zachovati a obhajovati.
- Item přiřkli jsme hradu Karlštejna, koruny, klenotů všelikterakých zemských, i také desk i privilegií neporoučeti ani svěřovati žádnému bez vůle a rady pánův, rytířstva království Českého i měst Pražských, pokudž kteří právo mají. Item přiřkli jsme, že zachovati máme rád a zvyklosti starodávní království Českého.
- Item přiřkli jsme žádných cizozemcův, duchovních ani světských na úřady zemské, dvorské ani městské a duchovní nesázeti než Čechův, ani jimi zámkův

V Praze, dne 15. prosince léta Páně 1526

Podunajská monarchie

Letohrádek královny Anny (Belveder)

1. měšťansko-šlechtická opozice (1546-1547)

- V letech 1546-1547 došlo k prvnímu protihabsburskému povstání v Českých zemích.
- Ve Svaté říši římské v té době probíhala šmalkaldská válka mezi katolíky a luterány. Císař Karel V. požádal bratra Ferdinanda I. o pomoc a ten bez souhlasu zemského sněmu svolal zemskou hotovost k tažení za hranice země. Čeští šlechtici ale vypověděli králi poslušnost a vytvořila se měšťansko-šlechtická opozice, která ale byla potlačena.
- Ferdinand odebral měštům politická práva a musela odevzdat všechny střelné zbraně a zbourat hradby.
- Projevem vzestupu panovnické moci v Čechách a ignorance českých stavů bylo podřízení zemské správy nově jmenovanému místodržiteli, kterým se stal Ferdinandův druhorozený syn Ferdinand II. Tyrolský.
- Za Ferdinandovy vlády také přicházejí do Čech v rámci rekatolizace jezuité (1556).

Maximilián II. (1564 – 1475)

Česká konfese

Společné vyznání víry, které předložily české nekatolické stavy na zemském sněmu roku 1575

- Dne 20. 9. 1575 císař Maxmilián II. získal od zemského sněmu přijetí Rudolfa II. za krále.
- 22. 9. 1575 se konala Rudolfova korunovace.
- Poté se sněm rozešel pouze s ústním příslibem schválení české konfese.
- Namísto toho však následoval 5. 10. 1575 císařský mandát zakazující její tisk.

Rudolf II. Habsburský (1575 – 1612)

Mezi sbírky Rudolfa II. patřil také Codex Gigas

Tycho Brahe

matematika, astrologie, astronomie

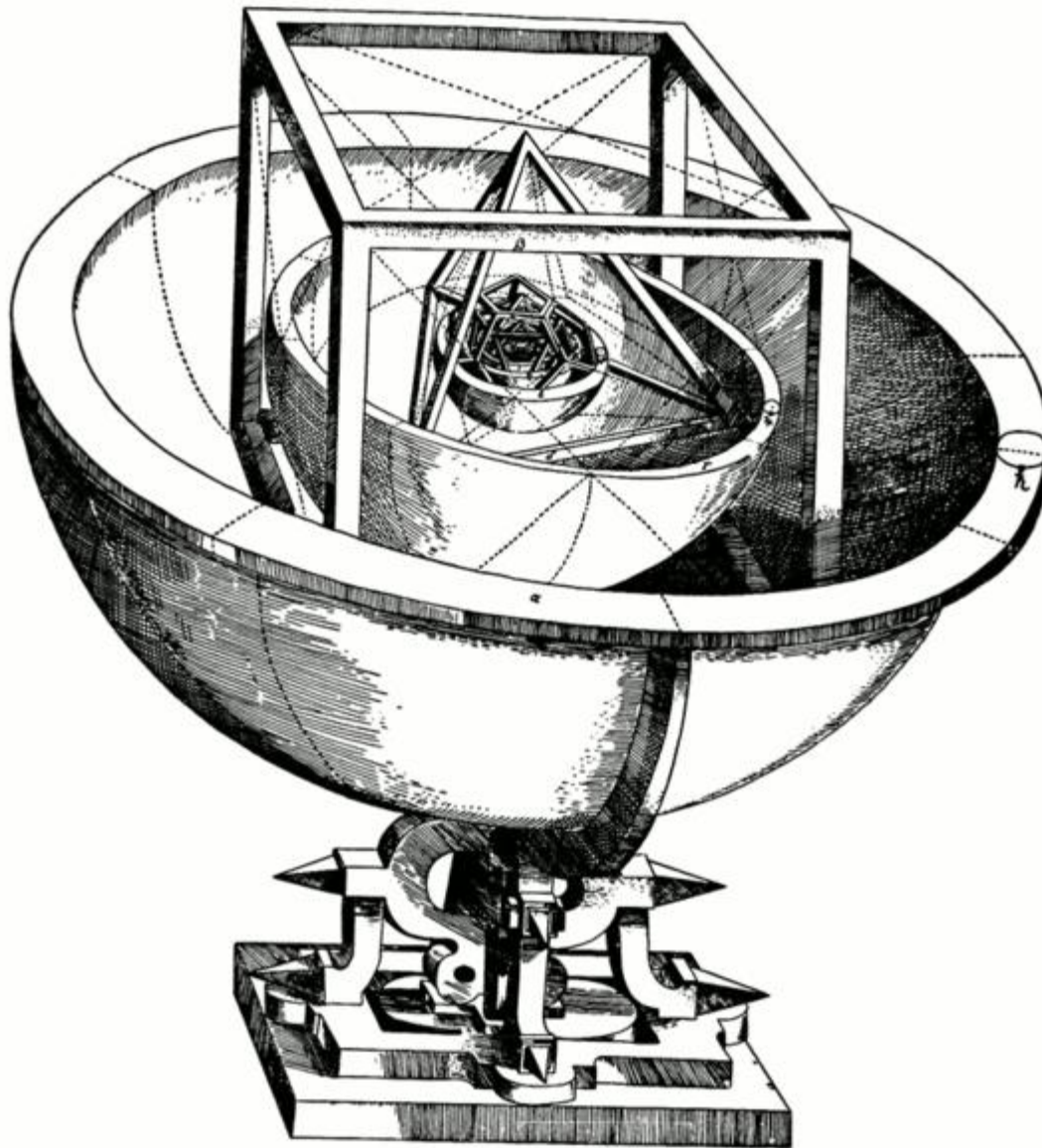

Johannes Kepler

http://cs.wikipedia.org/wiki/Tycho_Brahe

http://cs.wikipedia.org/wiki/Johannes_Kepler

Keplerův model sluneční soustavy

Praha – hlavní město SŘŘ

(od r. 1583)

- Rudolfská doba je známá svojí architekturou. Praha se změnila z chladného gotického města na místo, kde kulturní a náboženské rozdíly šly ruku v ruce s tolerancí a hospodářským vzrůstem.
- Židovská ghetta měla vlastní “šlechtu” – **bohaté rabíny a obchodníky**, kteří Praze darovali nádherné synagogy. Rudolf, požitkář s prázdnými kapsami, si půjčoval od bohatých židů peníze a zároveň ho zaujaly jejich tradice. **Legenda o Golemovi**, “robotovi” z hlíny, a jeho stvořiteli, **rabínovi Löwovi**, je známá po celém světě a tehdejší vazby mezi českou, rakouskou a židovskou kulturou byly velmi těsné.
- **Jen 15 % obyvatel českého království bylo tehdy katolíky** a šlechta byla také převážně protestantská. Šlechtici měli velkou moc a to vysvětluje poměrně tolerantní přístup k náboženským odlišnostem.
- Bohatí šlechtici udělali krok směrem od tradičního způsobu života k podnikání. Nejznámější byli Rožmberkové, kteří zakládali výnosné rybníky na jihu Čech.
- Rudolfův odkaz Praze byl téměř zničen roku 1611, kdy si král proti Matyášovi najal žoldnéře. Nemohl jim ale zaplatit, a tak agresivní vojáci rabovali Prahu, znásilňovali ženy a zabíjeli muže, dokud je nezastavil Matyáš, který se pak stal českým králem.

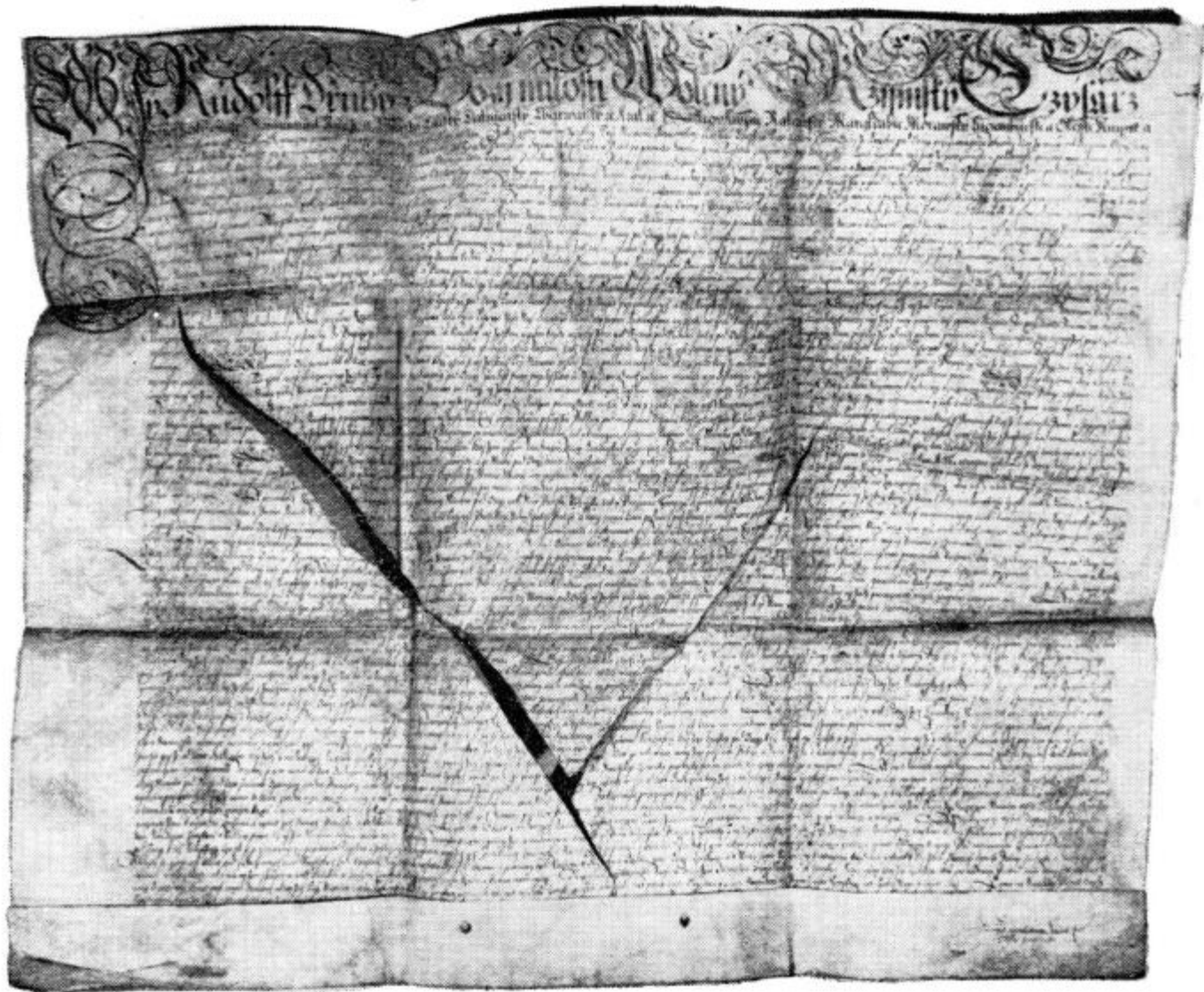
Majestát Rudolfa II.

- My, Rudolf Druhý, z boží milosti volený římský císař, po všechny časy rozmnožitel Říše, a uherský, český, dalmatský, charvátský etc. král, arcikníže rakouský, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě etc., k věčné paměti známo činíme tímto listem všem:
- Jakož jsou toho všickni tři stavové království našeho Českého, tělo a krev Pána Ježíše Krista pod obojí přijímací, věrní Naši milí, na sněmu, kterýž léta Páně lisícího šestistého osmáho, již pominulého, v pondělí po neděli Exaudi na hradě pražském držán a téhož léta v pátek po památce svatého Jana Křtitele zavřen byl, při Nás, jakožto králi českém, toho se vši ponížeností a poddaností snažně vyhledávali, aby při té obecní konfesí české, kterouž někteří augšpurskou jmenují, na sněmě obecném léta tisícího pětistého sedmdesátého pátého sepsané a Jeho milosti císařské císaři Maxmiliánovi slavné a svaté paměti, pánu otci Našemu nejmilejšímu, podané (kteráž tak, jakž jsme toho jistou zprávu vzíti i také z psaní, vlastní rukou Jeho císařské milosti pana otce našeho nejmilejšího psaných vyrozuměti ráčili, ano i některé hodné paměti při deskách zemských toho se vynášly, i hned tehdaž od Jeho milosti povolena byla), i při tom mezi sebou v předmluvě též konfesí obsaženém porovnání, ano také i při jiných svých, v témž sněmu zejména doložených a náboženstvím jich se dotýkajících žádostech zůstavení byli, a též náboženství své křesťanské pod obojí volně a svobodě, bez překážky každého člověka, provozovati mohli, to vše aby od Nás jim stavům dostatečně potvrzeno bylo, jakž týž artikul a žádost jich, do dotčeného sněmu a týž sněm v desky zemské od kvaternu sněmův obecných zeleného léta tisícího šestistého osmého v pondělí po neděli Exaudi pod literou K. 8. slovo od slova vložený a vepsaný, to v sobě šíře obsahuje a zavírá: My pak nemoha na onen čas pro jiné veliké potřeby, pro kteréž tehdaž ten sněm rozepsán byl, kteráž žádného odkladu trpěti nemohly, toho potvrditi, odkladu do budoucího sněmu ke čtvrtku před svatým Martinem tehdaž nejprv příštím terminovaného, k dalšímu těch všech věcí zavírání jsme milostivě žádati a mezi tím, dokudž by koliv se to tak na sněmu obecním nevykonalo, je stavy pod obojí, aby své náboženství volně provozovati mohli a do vyřízení a na místě postavení téhož artikule k žádným artikulům, což by tak v propositi od Nás stavům přednášeno bylo, přistupovati, je uvažovati, ani o nic jednati povinni nebyli, opatřiti ráčili jakž taž milostivá žádost a opatření naše olnější svědčí. Podle kteréhožto předešlého zůstání sněmovního když

- sněm k témuž dni, totiž ke čtvrtku před svatým Martinem, položený z jistých příčin od nás odložen a potom jiný sněm ke dni outernímu po svatém Pavlu na víru křesťanskou obrácení mandátem naším rozepsán a na hrad pražský položen byl, a dotčení stavové pod obojí, podavše Nám znovu dotčené konfesí a snešení své společné, nepřestávali toho při Nás, jakožto králi a pánu svém, netoliko skrze své snažné poddané a ponížené prosby, ale i skrze znamenité a vzácné přímluvy vyhledávati, abychom k žádosti týchž stavův pod obojí věrných milých poddaných Našich, milostivě povoliti ráčili.
- Majíce My to vše s nejvyššími ouředníky a soudci zemskými a radami Našimi království českého v Našem císařském a královském bedlivém uvážení, nepominuli jsme na poníženou a poddanou prosbu týchž pánův, rytířův, Pražan a jiných vyslaných z měst ze všech tří stavů království tohoto Našeho českého, pod obojí tělo a krev Pána Ježíše Krista přijímajících a k též konfesí se přiznávajících, věrných poddaných svých milých, všem třem stavům po neděli, jenž slove Rogationu, jinak Křížová, léta tohoto tisícího šestistého devátého mandáty svými královskými rozepsati, na hrad pražský položiti a v týchž mandátích vůbec vyšlých mezi jinými toho zjevně doložiti, že při tomto sněmu ten artikul o náboženství k zavření, na místě a konci postavení, do proposicí sněmovní položiti, a kterak by všickni i jeden každý obzvláště, jak strana pod jednou tak i pod obojí, a kteříž se k též konfesí, nám předešle od nich podané, přiznávají, náboženství své beze všech překážek a outiskův ode všech lidí buď duchovních anebo světských vykonávati mohli, je v tom náležitě opatřiti chtíti ráčíme, jakž tíž mandýtové Naší, jichž jest datum na hradě pražském v sobotu na neděli Jubilate léta tohoto tisícího šestistého devátého v tom artikuli to v sobě obsahují a zavírají.
- K kterémuž obecnému, tak od nás rozepsanému sněmu, když jsou se všickni tři stavové poslušně a poddaně najíti dali, a My podle Naší milostivé zámlyvy, v témž mandátu Našem doložené, jsme v proposici Naší sněmovní předně ten artikul o náboženství položiti ráčili, tu jsou často dotčení všickni tři stavové sjednocení pod obojí žádost svou předešlou v spisu, Nám od nich podaném, obnovili a za dostatečné opatření i jim toho deskami zemskými potvrzení poddaně prosili.

V Praze dne 9. července L. P. 1609.

Rudolf II.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Majest%C3%A1t_Rudolfa_II_z_roku_1609.gif

Matyáš Habsburský

Defenestrace na Pražském hradě – 23. 5. 1618

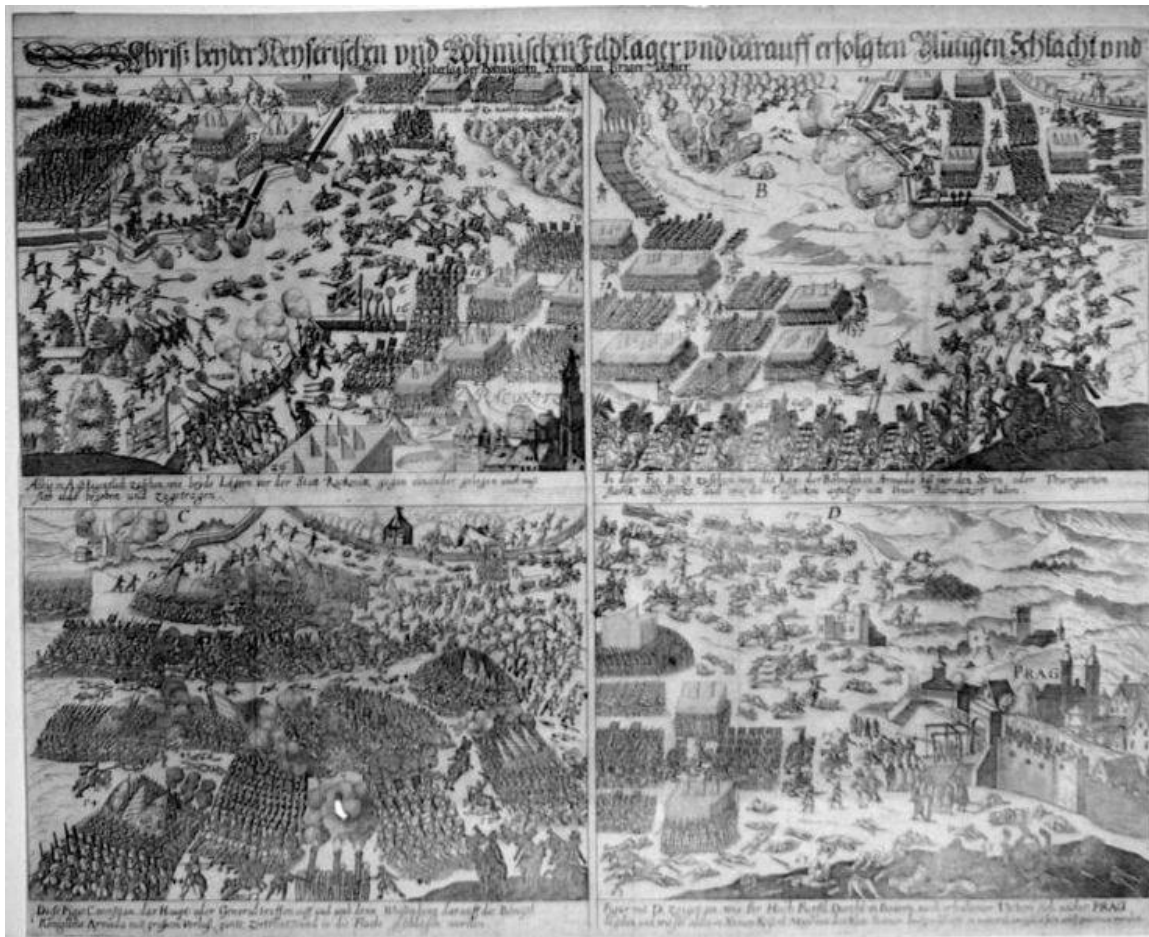
Ferdinand II.

X

Fridrich Falcký

Bitva na Bílé hoře – 8. 11. 1620

Des gwvesten Pfalzgrafen Glück vnd Unglück.

Wer Glück vnd Unglück wissen wil,
 Der sih an des Pfalzgrafen spil.
 Sehr glücklich war er in dem Reich/
 So bald hett er nit seines gleich/
 Ihm mangel mit an Leit vnd Land
 Negieret wißlich mit Verschand
 Ein Fratz von Königlichem Stamm/
 Die mihret ihm sein hohen Nam/
 War glücklich mit seinen Erben
 Sein Stamm so bald mit solt absterben.
 Von Reich vnd arm von jung vnd alen
 Ward er in grosser Ehr gehalten.
 Wie solches dann auch billich geschach
 Weil er die höchste Ehr verschach
 Aus Weltlichen Thron fürsten vier
 Dem Königlich Reich war er ein Jzer.
 In Summ schau war wol allemassen
 Wann er sich nur hett gütigen lassen.
 O Ehrgeiz du verfluchte sucht:
 Die such man dein vergiffte frucht/
 Die Ehr vnd Würd machst manchem süß
 Bis er kompt andern vnder d'füß.

Wie anselich wie zierlich wol
 Wie dapper alles Glücks so wol
 War Pfalzgraf Friderich zu vor/
 Ehe das ihn Hoffart hebt ein vor.
 Die besten Maister in dem Rath
 Die waren da sein höchster schad
 Der Blessen/ Concorvius/
 Kein Miß kein Arbeit sie verdruss/
 Bis sie ihn in die höch gebracht
 Vnd auß ihm einen König gemacht
 Das hett doch in die länd kein Bestand
 Weil er sich brauchet fremder Land
 Sein Reich war nit von dieser Welt
 Darinn er bald zu boden felt.
 Wo felt er star? Ins elckste Noth/
 Verlassen von sein ganzen Heer/
 Die Staden habn ihn aufffangen
 Ihn mit dem weiden Reich seht prangen
 Vnd halten ihn für ein Schauspiess
 Das Glück hat seiner gar vergessen
 Hat ihn zu spott gemacht vor der Welt
 Vnd wie ein Spiegel fürgestellt

Das sih er jeder hin für bass
 An seinigen gendigen lass
 Wie geen wolten ihn seine Räte
 Die das Rath zu stark vmbgedräht
 Jetzt wider in die höch auffschwungen
 Es wil ihn aber alls mißlingen
 Er ist zu tuff hinab gesunken
 Er wer vielleicht wol gar ertrunken
 Wann nicht Holland gehoffen hett
 Da es vmb ihn noch wißlich seht
 Dann als er auß dem Neß gekrochen
 Hand sie ihm weiter nichts versprochen
 Als daß er wdg bey ihnen wohnen
 Jetzt freud hindurch vil gute Kronen.
 Der hett zu vor viel Leit vnd Land
 Der hat seind ein ladre Hand
 Der vor hett auff dem Haupt ein Cron
 Hat seht kaum ein ganz Hemeß an
 Heiß Gott dem armen Friderich
 Er kompt doch nimmer vber sich.

1621

a. 1621

Vyobrazení vzestupu a pádu Fridricha Falckého

Poprava účastníků odboje – 21. 6. 1621

Obnovené zřízení zemské 1627/1628

- Místo dosavadního stavovství byl uzákoněn absolutismus.
- Koruna česká byla vyhlášena za dědičnou (tedy nepřestala existovat) v habsburském rodě až do vymření mužského potomstva (posílena moc České královské – dvorské – kanceláře ve Vídni).
- Duchovenstvo zaujalo první místo v zemském sněmu (za ním teprve stav panský, rytířský a královská města – ta měla na sněmu jen jeden hlas).
- Katolické náboženství bylo prohlášeno za jediné povolené vyznání v českých zemích (ti, kteří se nechtěli „srovnat“ s panovníkem ve víře, museli se vystěhovat ze země, ovšem s výjimkou poddaného lidu, který musel přestoupit ke katolictví buď po dobrém, nebo po zlém).
- Jazyk německý byl zrovnoprávněn s českým.
- Stavům bylo ponecháno povolování, rozvrhování a vybírání daní.
- Zemské úředníky směl jmenovat pouze panovník (jemu byli také zodpovědní).
- Ústní řízení nahrazeno písemným.

Úvodní list tištěného
Obnoveného zřízení zemského
(pro Čechy)

Doporučená literatura

- Janáček J.: Rudolf II. a jeho doba, Praha 1987
- Míka J.: Stoletý zápas o charakter českého státu 1526 -1627, Praha 1974
- Pánek J.: Poslední Rožmberkové, Praha 1989

Učebnice:

- Beneš Z., Petráň J.: České dějiny I, Praha 1997
- Kohoutková H., Komsová M. Dějepis na dlani, Olomouc 2007

Odkazy

[Habsburkové na českém trůně](#)

[Země Koruny české za vlády Ferdinanda I.](#)

[Basilejská kompaktáta](#)

[Maxmilián II. Habsburský](#)

[Rudolf II. Habsburský](#)

[Tycho Brahe](#)

[Johannes Kepler](#)

[Rudolfův Majestát](#)

[Matyáš Habsburský](#)

[Pražská defenestrace](#)

[Bílá hora](#)

[Obnovené zřízení zemské](#)